

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

1. Philosophiæ principum, Platonis, & Aristotelis errores.
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94285](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94285)

*An Deus creatis cunctis immediatè per
se ipsum provideat.*

CERTAMEN I.

2. Vidimus question. 4. certam. 1. Platonem, & Aristotelem in sphaera obiectorum, sed rerum creaturam, quibus prouidet Deus non errasse, neque cum iusto angustiore designasse tandem: cum expresse creata omnia, & singula extendi docuerint: quare immediate prouidentia terminos curiosos, angustiores solummodo potuerunt designare: vt idcirco Nazianzen. orat. 1. de Theolog. colum. vltim. Aristot. prouidentiam angustam, & icuniam vocare fors merito potest, de immediata, & per se ipsum habita; & exercita à Deo, erga creaturas singulas prouidentia; & Iulius quidem Strycius 4. de Prouid. idcirco omnino de diuina Prouidentia in omnibus sensisse recte ait, ac multa eius creatiois, textuumque recitatione confirmat. Platonem vbi alij plures ab omni circa Dei prouidentiam errore purgare contendunt. Fufum de virtute mente examen omnium textuum pro alterutra parte allegatione, ponderatione, & pro vtriusque interpretatione, infantiarumque, & solutionum replicatione prolixa, nec scriptoris, nec fcripti scholastici: quare necque instituti nostri est; breui tamen, & quantum scholastica patitur disputatio, de virtute mente iudicium nostrum profertur.

2. Et de Platone quidem confat in Timæo, seu lib.
de natura pot. init. dillexit: *modicatum & fluxum ex
inordinata iactatione relligit in ordinem verif. med. aqua
ne fortitua imperare, indubique pre ceteris habere
quod Deus ex, cum talia non essent, quatuor pulchri-
tudin. & omnes fieri potentes, ordinavit, & Dialogo,
& kg. pot. med. ait: scire Deo non effere parvas con-
tinentias, nec volupitates, pigritias, vel dolores causa
mittendas, & ita exemplo confirmat illo supra à nobis
relicto. Officij quædam periculis sunt, tanto arte vti
in propriis ipsorum spiritibus, & parva simul, & magna
sequuntur, abfolvifque perficiunt, Deus vero quod
fingitissimus est, & curare potest, ac vult, parva
quæ facilius gubernari possunt, propter pigritiam, &
incuriam negliget à nullo modo. Hac pro sententia
Platonis de immediata Dei per se ipsum erga creatu-
ram, & singula providentia. Nihilominus censet
tillam erga omnia immediatam non afferre, Nam*

In Timæo, seu lib. de natura totus est Plato in laudibus diuinæ providentiæ: circa partes vniuersi, æque expresse inter principium, & medium ait: *Deus à se creatis* (nempe Angelis, siue intelligentiis) *animarum generationem, & gubernationem demandasse, nec attingere per se ipsum voluisse, ne incorruptibilia prædiceret*: cum quo fiat horum curam non negligere, nec præ ignauia omittere, vt peritorum opificum exemplo ludeat: nam, & hi indutissimum discipulorum bene ab ipis instructorum arte, & manibus picture, sculpture, aut arefacti alterius, cuius perficiendi absolute, sine curam non negligant, nec præ ignauia omittunt, demandarit.

3. Accedit Patres antiquos Platonice doctrinæ studiosissimos, addidit simoque, vt plurimum Afflecka, ita de eius in re hac mente censuisse. Nilusen 8. Philosph. cap. 3. & 4. seu porius Nemesius de animæ facultatibus cap. 44. mit. Cyrell. Alexand. 2. contra Iulianum sub med. & libro tertio post med. *paraphrasi*. Non ex *h. solis*. Procluf. 6. Theolog. Plat. cap. 6. Plutarchus de fato. Marfinus Ficinus in Proragora, & de Theologia Platonis cap. 5. & lib. Plotini de pulchritudine cap. 5. Confirmatur: quia ad purum Platonici Philosphi, ac doctrinæ Platonice in omnibus tenacissimi ita ex Præceptoris sui sententia de cura corruptibilium diis creatis, ius intelligentiis à Creatore Deo demandata aiebant: vt quosdam dæmones, id est Angelos, corruptibilis hominibus actionum custodes, ac præfides confitutos à Deo dederent: penes quos rerum agendam administratio extaret, & bonorum fortune cura effer, eorum doctrinam statam, & concordem recitat Augustinus 9. de ciuitate cap. 1. *Confinitus esse medios Angelos inter homines, & Deos: vt illos perferant desiderata, inde referant perpetrata*. Confirmatur vrgentius. Nam Aristoteles Platonis auditor, eiusque doctrinæ in perisque aduersus, alitè adeo hunc ex Platone errorem, eibit, vt cum euomere libum non puerit, proprium tandem emam fecerit, sibi de mundo ad Alexandrum sub med. dicens: Deum non per se immediate, led medius adimplistis causis omnia, minima etiam, gubernare, vt Perfurum Rex omnia sui Regni per suos ministros gubernat: & quamuis hic liber explorato Aristoteles non sit, valde tamen hac sententia ex alio eius errore iam recitando Aristoteles fuisse conuincitur; iudicio recte S.H. t. i. p. q. 22. art. 3. corp. hunc indubitato errorem Platonis adducit.

4. De Aristotele obiectam sententiam tulumus Platonis errorem memoratum ebibisse. Ne tamen Praecepto-ri prorsus contentiet praefatum errorem, & aliter fundavit, & auxit. Non enim ideo Deo immediatam, & per se ipsum creaturam imperfectiorem curam, & providentiam denegavit, ne corruptibilia, incorruptibilia quasi & contactu diuino, fierent; sed quia coram cura, & providentia per se ipsum immediate Dei maiestatem dedeceret, haberecurae a Deo per virtutes administratas mediata decerior, & dignior, vt exemplo Regis Persarum offendi putabat: cuius, & regum simulum maiestatem per ipsos de vilibus, & abiectis immediate curare, ac prouidere minime decet, & 12. metaph. cap.9. eadem insistenti rationi, ait. *Abisurdum esse primam mentem de quibusdam cogitare: & melius esse quaedam non videre, quam videre.* Quod non de pure speculatiua visione dixit, (vt vidimus contr. de scientia com.1. de Deo) sed de practica scientia, prouisiua, & consultiua dispositionis rerum, quarum curam habeat: hoc enim, & verbum *cogitare*, & contextus suadet, & verbum *videre*, quod solam speculatiuam cognitionem sonat. Nam, est *videre*, physice loquendo solam obiecti visionem, & ad aspectum sonet; in politice, & moralibus, agendique quibusque tantumdem valet, ac prouidere de electione dispositioneque rerum agendam. Sic vulgo, cum aliquid a nobis agi petitur respondemus, ni statim rei agendae, & dispositionis conuenientia fit. *Videbo* & his, quae a rege Hispano praestari petimus, quasi ex lege & prelo responsum illud est: *volo verum.*

5. Ampliavit, & extendit Aristoteles Magistri Platonis
de mediata solum per Angelorum ministerium Dei erga
creata sublimitaria providentiam, asserens: primum corpus
a Deo moveri; cætera verò corpora moveri a primo
H h 3 illo

illo, nempe caelo: sublanarium scilicet, motus omnes, & proinde gubernationem, non Angelis, siue intelligentiis, sed caelo à Deo commissam esse docens: vt videre est 12. metaph. cap. 2. tex. 37. in quem errorem ex praua locorum scripturæ, quam legit intelligentia incidisse censent Patres à nobis citati q. 2. cert. 1. n. 1. Sed text. 52. fine & 8. Physic. inter med. & fin. docuit singulorum prouidentiam, & gubernationem immediatam naturæ incumbere; quare mediatam solum naturæ conditori Deo concessit: quem etiam errorem 6. Ethic. tradidisse his refert Nemefius lib. de facultatib. animæ c. 44. col. 2. Aristoteles à natura sola vult administrari singula: vt 6. Ethic. ad Nicomacum obscure significat, scilicet locis ex eo libro recitatis q. 2. cert. 1. nu. 2. Naturæ verò nomine, nihil aliud intelligit quam rei creatæ cuiusvis, ex quibus vniuersum constat, & omnium conuictum sumptuum naturas, & natuas inclinationes ad suas operationes commodum, & conseruationem, & sui, & presertim vniuersi cælestium corporum, & causarum vniuersaliorum, quas in creaturis recognoscit virtute, & influxu temperatas. Naturæ verò Auctorem, primumque motorem Deum, earens solum de mediis, vt suam naturam quævis, & particularis natura, & natura vniuersa, seu vniuersum totum conseruationem commodum, & finem assequeretur, prouidisse, quatenus naturæ eam natum inclinationem, & naturalem impetum ad ea omnia indidit, cum eam condidit.

6. Cum autem is solum Aristotelis in hoc suo errore non omnino vecors, & infans, satique ab ipso locis ex 6. Ethic. infirmatus sensus esse videatur: non nimium ab eo errore distare mihi visi sunt Durandus, & Adola concursum immediatum Dei cum causis secundis ad suos effectus negantes, vt vidimus in Physicis, contr. de actione, & passione, ubi Durandi sententiam aliunde confutauimus, quin ab hoc absurdo, (quod non mediocre sed magnum est) illam confutarem. Etenim, si semel productis causis creatis Deus cum eis ad suos effectus non concurrat, sed se solis illæ immediatè, & adæquatè, iuxta suam quæque virtutem, & natuum inclinationem impetumque eos edunt: nihil à prima mundi constitutione à Deo immediatè productum est, neque vterius prouisum in naturalibus effectibus (cuiuscumque generis) immediatè est: immò neque in liberis: quorum, scilicet, absque libertatis læsione seruandorum gratia in primis concursus Dei cum agentibus liberis negatus ab his est (vt expressior Adola declarat) indeque consequentiæ ergo, & cum causis creatis naturalibus negatur.

7. Erroris Platonici, & Aristotelici particula est Iulij Cæsaris error à nobis ex Luciano recitatus q. 4. cert. 1. n. 4. censentis Deum à vulgari hominum prouidentia vacare, Principumque, & Imperatorum vulgi prouidentiam immediatam committere: vt autem appareat, ad quam leuia offendicula, quantaque inconsequentia Plato, & Aristoteles in communem vtrique errorem incurserint, Deoque immediatam prouidentiam corruptibilem & sublanarium rerum denegarint, vtriusque fundamenta ipsorum principio de creatorum omnium immediatà à Deo productione, & creatione aduersantur. Etenim si ex immediato Dei quasi contactu per immediatam prouidentiam Dei de ipsorum conseruatione, & commodorum, ac finis cuique proprii assecutione corruptibilia incorruptibilitatem Dei immediatè ipsis prouidentis participarent; citius planè ex immediato Dei concursu, & efficientia ipsorum entitatem inime pertingentem Dei eorum conditoris participarent incorruptibilitatem: quare nisi negata Deo prima rerum per se ipsum immediatà conditione, immediatà earum prouidentia ipsi obinde negari consequenter nequit: sed neque ob indecentiam immediatæ prouidentie earum in Deo ab Aristotele somniam: sapienter enim subtiliterque Ambrosius 1. Officior. cap. 13: *Si non est prouidentia Dei minimissima, quæque res facit: ergo nec regere. Specialia verò argumenta, quibus hic error, & alius peculiaris Aristotelis de rerum immediatà prouidentia, & gubernatione à natura sola confutantur, certam, sequenti affricimus.*

CERTAMEN II.

Dei Prouidentia immediata erga res creatas omnes, & singulas Fidei, vt minimum, proxima est, & à Patribus tradita.

1. **P**robatur prima præfixæ conclusionis pars ex ipsius testimonio datis quest. 4. certam. 1. modis enim omnibus, absque vilo discrimine, Dei de causis prouidentia asseritur, nulla mediationis, & immolationis respectu vnius, quam alterius creaturæ differentia assignata: quin testimonio illo ex sapientia, aequaliter est illi cura de omnibus nulli creaturæ mediatius, aut immediatius, quam alteri Deum prouidere manifestè docemur: quare communis Platonis, & Aristotelis error de immediatà Dei prouidentia respectu intelligentiarum, vel cælorum, mediata vero respectu sublanarium, & corruptibilium aperte relictus. Superdem non æqua nobis cura de his est, quorum curam, & prouidentiam aliis delegamus, ac de his, quorum per nos metipsos curam, & prouidentiam agimus, & habemus. Indeque erroris huius frustrum, vel cinis al instat à Iulio Cæsare ex cogitatus error ablegatur. Inter cæta tam hi errores, quæ error Aristotelis de immediatà prouidentia à sola natura repugnant vetustissimi Sap. 14. *Attingit à fine vsque ad finem fortiter, & sapienter omnia suauiter.* Dispositio autem hæc à Deo, & per Deum hic asserita immediatè est prouidentia, omnia pertingens à fine vsque ad finem (scu à maximo Angelique ad minimum vermiculum, vt ex Bernardo recitamus q. 4. num. 1. fine).

2. Huc etiam facit illud Psalmi 146. *qui producit montibus fœnum, & herbam seruituti hominum, qui dæ iumentis escam ipsorum, & pullis coruorum trauertunt eum.* Hæc enim prouidentiam de alimento horum animalium in Deo docent: & immediatam, & per se ipsam à Deo, vt verbum produci demonstrat; cuius locum significatu sequenti versu verbum dæ possumus esse. Prouidentio enim, absolute dicta, de immediato agente solum proprie dicitur: non de mediatore, nisi cum addito modulationem concursus, & actionis denotante. Nec alio dicant, quæ Christus Dominus Matth. 6. & 23. Lucæ de Dei erga viles passerentis, quorum nullas absque Dei voluntate cadere, ac subinde, nec viuere, & feruari dicitur: de liliis agri, quæ à Deo ipso vestiti ad id spectant dicitur: de capillis capitis nostri, quos à Deo numeratos, ne absque eius scientia, & cura deciderent ex capitis nostris, ac pereant: Deum per se ipsum immediatè, ac non solum mediatè, & per aliquem ad id à se conditum, curam, ac scientia, & voluntate propria, nec solum alterius, cui commiserit, prouidentiam rerum, etiam minimarum omnium habere, aperte demonstrant: item illud Matth. 8. de dormientibus Christum orantibus, vt ingredi porcos permitterentur iuxta Cyrilli Alex. doctam obseruationem à nobis notatam quest. 4. certam. 4. num. 1. versus finem. Quod si, animalibus fordidis, ac vilibus, herbis, foliis rosarum, & fœno, igitur, & sterquilino natis, se ipso prouident Deus, nec solum mandata alteri cura: citius de illis omnibus longe perfectioribus, se etiam ipso, immediate curabit: argumento, quo Christus Dominus citatis Matth. & Lucæ locis discipulis suadet, ac patet demonstrat.

3. Porro Platonis Platonicus hoc ipsum, ac si Christi Domini ore recepisset, docuisse refertur ab Augustino, de ciuit. cap. 14. circa med. cuius verba recitamus quest. 4. certam. 4. num. 1. mod. Patres verò hæc prouidentiam Dei per se ipsum, nec solum per delegatam prouidentiam, aut virtutem, siue particularem, siue naturæ vniuersæ administrant.